

СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ

УДК 330.322

DOI <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2024.1.56>

Л. В. БОРОВІК

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0001-7200-0497

Т. Ю. ОСАДЧА

аспірант кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0009-0009-4772-443X

**ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ЯК НАПРЯМ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ**

Інвестиційна привабливість країни є рушійною силою для залучення іноземних та вітчизняних інвесторів. Сприятливі умови інвестиційного клімату є запорукою економічного зростання держави. Безпосередньо інвестиції стануть панацеєю для відбудови повоєнного підприємництва в Україні. Дослідження стану капітальних інвестицій в Україні дає можливість побачити, які сфери є найбільш затребуваними в залученні інвестиційного капіталу. Метою статті є аналіз діючих підприємств в Україні, а також дослідження стану капітальних інвестицій за видами економічної діяльності підприємств на території країни для виявлення проблемних напрямів інвестування і можливості акцентування уваги на них. У статті проаналізовано динаміку та структуру діючих підприємств в Україні для розуміння стану сучасного підприємництва нашої держави. Також у статті проведено аналіз динаміки та структури капітальних інвестицій за видами економічної діяльності підприємств. Це дає змогу скоординувати основні напрями залучення інвестицій. Зазначено головні загальнодержавні проблеми, які блокують нарощування інвестиційної привабливості. Описано напрями підприємництва, які є найбільш затребуваними в інвестиціях. Перераховано недоінвестовані виробничі галузі України, а також вказано напрями, які є найбільш перспективними для інвестицій. Розглянуто національне законодавство стосовно державної підтримки інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні, яка створить умови для залучення більшої кількості інвесторів. Закцентовано увагу на формах державної підтримки для інвесторів згідно з діючим законодавством. Особливу увагу приділено результатам впливу геополітичних, економічних, безпекових та соціальних факторів на стан інвестиційної привабливості країни. На основі проведеного дослідження запропоновано заходи, які потрібно вжити для створення позитивного інвестиційного іміджу та покращення загального інвестиційного клімату в державі.

Ключові слова: інвестиційний клімат, залучення інвестицій, інвестиційний імідж, діючі підприємства, інвестиційна привабливість, інвестиційний проект.

L. V. BOROVIK

Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor at the Department of Economics,
Entrepreneurship and Economic Security
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0001-7200-0497

T. YU. OSADCHA

Postgraduate Student at the Department of Economics,
Entrepreneurship and Economic Security
Kherson National Technical University
ORCID: 0009-0009-4772-443X

**ATTRACTING INVESTMENT AS A WAY TO ENHANCE THE DEVELOPMENT
OF ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE**

The country's investment attractiveness is a driving force for attracting foreign and domestic investors. Favorable investment climate conditions are the key to the country's economic growth. Directly, investments will be a panacea for

rebuilding post-war entrepreneurship in Ukraine. A study of the state of capital investment in Ukraine makes it possible to see which areas are most in demand for attracting investment capital. The purpose of the article is to analyze operating enterprises in Ukraine, as well as to study the state of capital investment by type of economic activity of enterprises in the country in order to identify problem areas of investment and the possibility of focusing on them. The article analyzes the dynamics and structure of operating enterprises in Ukraine to understand the state of modern entrepreneurship in our country. The article also analyzes the dynamics and structure of capital investments by type of economic activity of enterprises. This makes it possible to coordinate the main directions of investment attraction. The main national problems that block the growth of investment attractiveness are identified. The areas of business that are most in demand for investment are described. The underinvested manufacturing industries of Ukraine are listed, and the areas that are most promising for investment are indicated. National legislation on state support for investment projects with significant investments in Ukraine is considered, which will create conditions for attracting more investors. Attention is focused on the forms of state support for investors under the current legislation. Particular attention is paid to the results of the impact of geopolitical, economic, security and social factors on the country's investment attractiveness. Based on the study, the author suggests measures to be taken to create a positive investment image and improve the overall investment climate in the country.

Key words: investment climate, investment attraction, investment image, existing enterprises, investment attractiveness, investment project.

Постановка проблеми

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України економіка нашої країни зазнала неабияких випробувань. Багато бізнес-компаній, виробництв, підприємств малого та середнього бізнесу було зруйновано частково, а то і повністю. Деякі підприємства втратили виробничі потужності, деякі – робочу силу, яка змушена була залишити місце роботи та проживання задля безпеки, а деякі підприємства ледь тримаються «на плаву», виробляючи мінімальний продукт чи послугу, щоб сплачувати заробітні плати працівникам, здійснювати податкові відрахування, поповнюючи бюджет країни.

Ключову роль в сучасних умовах діяльності підприємств відіграє фінансова підтримка із зовні, тобто отримання інвестицій у розвиток власного бізнесу. Від початку повномасштабної війни держава надає можливість отримання грантів для започаткування, відновлення або подальшого розвитку власної справи. Активно в цьому питанні українців підтримують і міжнародні фонди. Через можливість отримання фінансових інвестицій в Україні зможуть відбуватися позитивні зрушення як в розвитку підприємництва, так і в економіці загалом. Саме тому на сучасному етапі діяльності підприємств особливої актуальності набувають питання щодо створення сприятливого інвестиційного клімату задля підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання залучення інвестицій у розвиток підприємництва в Україні для забезпечення перспектив сталого розвитку в умовах нестабільності розкрито багатьма вченими як вітчизняними, так і зарубіжними.

Серед відомих українських учених-економістів, які займалися дослідженням проблематики залучення інвестицій можна виділити таких, як Т. Задніпряна, М. Бутко, Г. Вербицька, І. Гончарук, О. Гаврилюк, М. Козоріз, Т. Мацибора, та багато інших.

Щодо дослідження у напрямі залучення іноземних інвестицій у національну економіку можна побачити у працях таких зарубіжних вчених, як І. Бланк, С. Брігхем, Ф. Ванг, Д. те Вельде, В. Геєць, К. Джуд, С. Кірхнер, Дж. Лі, М. Маньковська, Н. Маргіта, В. Мікловда, В. Чей, Л. Федулова, Дж. Уолша та Ф. Хефнер.

Проте, незважаючи на багатогранність вже проведених наукових досліджень у сфері залучення інвестицій та створення відповідного інвестиційного клімату для розвитку підприємництва, це питання потребує постійного удосконалення та подальшого вивчення, враховуючи умови систематичної кризи та воєнних подій в Україні.

Формулювання мети дослідження

Метою статті є характеристика сучасного інвестиційного середовища в країні та визначення ключових напрямів для залучення інвестицій як державних, так і іноземних.

Виклад основного матеріалу дослідження

Сучасний стан українського підприємництва з оптимізмом тримається в межах своїх виробничих потужностей та сподівається на перемогу України, проте загальна статистика показує на погіршення умов для ведення бізнесу.

Повномасштабна війна несе негативний вплив на українську економіку у всіх вітки діяльності підприємництва без винятку. Постійні обстріли, нестача кваліфікованого персоналу, відсутність можливості вчасної підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для ведення підприємницької діяльності, відсутність практичних навичок працівників у веденні бізнесу, проблеми з кредитуванням для ведення та розвитку власного бізнесу. Всі вище зазначені та багато інших проблем заважають нормальному функціонуванню підприємництву в Україні.

У таблиці 1 показано динаміку та структуру діючих підприємств в Україні за 2017–2022 роки.

Таблиця 1

Динаміка та структура діючих підприємств в Україні за 2017–2022 роки*

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абс. відх. 2022/2017 роки
Великі підприємства							
одиниць	399	446	518	512	610	494	95
питома вага, %	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	-
Середні підприємства							
одиниць	14937	16057	17751	17602	17502	14783	-154
питома вага, %	4,4	4,5	4,7	4,7	4,7	5,6	-
Малі підприємства							
одиниць	322920	339374	362328	355708	352722	246647	-76273
питома вага, %	95,5	95,4	95,2	95,2	95,1	94,2	-
з них мікропідприємства							
одиниць	278102	292772	313380	307871	304650	206213	-71889
питома вага, %	82,2	82,3	82,3	82,4	82,2	78,7	-
Разом							
одиниць	338256	355877	380597	373822	370834	261924	-76332
питома вага, %	100	100	100	100	100	100	-

* Примітка. Складено авторами за даними джерел [1]

За даними таблиці 1 можна побачити, що найбільшу частку серед усіх діючих підприємств займають малі підприємства – 95%. Але серед малих підприємств виділяють таку складову, як мікропідприємства, які становлять 82% всіх діючих підприємств в Україні. Тобто мікропідприємства є вагомою складовою сучасного підприємництва в Україні. Середні підприємства займають 5% та найнижчу частку діючих підприємств в Україні становлять великі підприємства – 0,2% [2, с. 180].

Також за даними таблиці 1 спостерігаємо, що протягом 2017-2021 років кількість діючих підприємств в Україні мала тенденцію до зростання за всіма видами підприємств.

Проте, з початком повномасштабного вторгнення на території України економічна та безпекова ситуація значно погіршилася і вже у 2022 році порівняно з показником 2021 року кількість діючих підприємств значно скоротилася за всіма сегментами ринку.

Особливу увагу варто звернути на головні загальнодержавні проблеми, які блокують нарощування інвестиційної привабливості. До них відносяться [3] політична нестабільність та високий рівень інфляції; відсутність державних гарантій для інвесторів; та складне становище банківської системи; відсутність системного підходу до управління інвестиційною діяльністю на державному рівні та недостатньо сприятливий інвестиційний клімат в цілому.

За два роки війни загальна сума збитків становить більше 150 млрд. дол., з яких майже 60% займають збитки на житло та інфраструктуру [4]. Найбільш постраждалими галузями є промисловість, освіта, агропромисловий комплекс, енергетика тощо. Тому одним із пріоритетних завдань органів державної влади та органів місцевого самоврядування є залучення як вітчизняних, так і іноземних інвестицій в реальний сектор економіки. В контексті таких подій виникла необхідність у створенні умов для стимулювання покращення інвестиційного клімату в Україні та залучення великого приватного капіталу, як іноземного, так і вітчизняного. Тому Верховна Рада ухвалила закон «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» [5]. Головною метою цього законопроекту є зниження порогу суми інвестиційного вкладу – з 20 млн. євро до 12 млн. євро. Така зміна мінімальної суми інвествкладу збільшує кількість потенційних інвесторів.

Діяльність цього законопроекту поширюється на інвестиційні проекти із значними інвестиціями. Тобто якщо відбулося підписання договору між інвестором та урядом України, то відповідні інвестори можуть отримувати значну державну підтримку у формі звільнення від сплати деяких податків та зборів та отримання компенсації частини витрат.

Далі пропонуємо у таблиці 2 розглянути динаміку та структуру капітальних інвестицій за видами економічної діяльності за 2017–2022 роки.

За даними таблиці 2 можна побачити, що за аналізовані роки динаміка капітальних інвестицій мала тенденцію то до зростання, то до скорочення, але порівнюючи саме порогові 2017 та 2022 роки, то можна побачити, що відбулося скорочення на 38801,5 млн. грн.

Таблиця 2

Динаміка та структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності за 2017–2022 роки*

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абс. відх. 2022/2017 роки
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство							
млн. грн.	64243,3	66104,1	59129,5	50679,7	69950,3	51439,5	-12803,8
пит. вага, %	14,3	11,4	9,5	10,0	10,4	12,6	-
Промисловість							
млн. грн.	143300,0	199896,0	254196,2	180537,4	242922,9	126112,6	-17187,4
пит. вага, %	32,0	34,5	40,7	35,5	36,0	30,8	-
Будівництво							
млн. грн.	52176,2	55993,9	62346,6	39614,9	55724,6	32627,6	-19548,6
пит. вага, %	11,6	9,7	10,0	7,8	8,3	8,0	-
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів							
млн. грн.	33664,8	51817,6	44173,7	41684,8	58785,1	36719,4	3054,6
пит. вага, %	7,5	9,0	7,1	8,2	8,7	9,0	-
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність							
млн. грн.	37943,5	50078,3	43792,8	34884,6	43944,6	49532,9	11589,4
пит. вага, %	8,5	8,7	7,0	6,9	6,5	12,1	-
Тимчасове розмішування й організація харчування							
млн. грн.	2133,5	2675,1	2832,2	1951,2	2690,2	2183,6	50,1
пит. вага, %	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	-
Інформація та телекомунікації							
млн. грн.	18395,2	29884,9	21063,4	22381,6	23858,6	16869,9	-1525,3
пит. вага, %	4,1	5,2	3,4	4,4	3,5	4,1	-
Фінансова та страхова діяльність							
млн. грн.	8055,3	10652,3	11246,3	11979,3	10100,5	8906,8	851,5
пит. вага, %	1,8	1,8	1,8	2,4	1,5	2,2	-
Операції з нерухомим майном							
млн. грн.	22505,6	27556,8	28147,2	19940,1	30668,7	14280,2	-8225,4
пит. вага, %	5,0	4,8	4,5	3,9	4,6	3,5	-
Професійна, наукова та технічна діяльність							
млн. грн.	7965,3	10798,2	11912,4	11823,6	17125,9	6012,6	-1952,7
пит. вага, %	1,8	1,9	1,9	2,3	2,5	1,5	-
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування							
млн. грн.	12747,3	11837,8	11741,1	8623,8	13162,6	6587,0	-6160,3
пит. вага, %	2,8	2,0	1,9	1,7	2,0	1,6	-
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування							
млн. грн.	32843,9	44597,8	54305,5	62303,6	73982,9	36530,8	3686,9
пит. вага, %	7,3	7,7	8,7	12,3	11,0	8,9	-
Освіта							
млн. грн.	3492,5	4460,0	4788,7	3740,2	3866,5	2008,6	-1483,9
пит. вага, %	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5	-
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги							
млн. грн.	6708,3	8138,8	9484,6	14835,6	21779,2	17412,9	10704,6
пит. вага, %	1,5	1,4	1,5	2,9	3,2	4,3	-
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок							
млн. грн.	1649,2	3663,2	4146,2	2772,8	4423,1	2152,6	503,4
пит. вага, %	0,4	0,6	0,7	0,5	0,7	0,5	-
Надання інших видів послуг							
млн. грн.	637,6	571,6	672,5	463,8	913,6	283,0	-354,6
пит. вага, %	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	-
Разом							
млн. грн.	448461,5	578726,4	623978,9	508217,0	673899,3	409660,0	-38801,5
пит. вага, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-

* Примітка. Складено авторами за даними джерел [1]

Якщо брати конкретно по кожному виду економічної діяльності, то скорочення надання капітальних інвестицій відбулося за такими напрямками, як: будівництво – на 19548,6 млн. грн.; промисловість – на 17187,4 млн. грн.;

сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство – на 12803,8 млн. грн.; операції з нерухомим майном – на 8225,4 млн. грн.; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – на 6160,3 млн. грн.; професійна, наукова та технічна діяльність – на 1952,7 млн. грн.; інформація та телекомунікації – на 1525,3 млн. грн.; освіта – на 1483,9 млн. грн.; надання інших послуг – на 354,6 млн. грн.

Проте за деякими видами економічної діяльності капітальні інвестиції все ж таки збільшувалися протягом аналізованого періоду: транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність – на 11589,4 млн. грн.; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – на 10704, 6 млн. грн.; державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування – на 3686,9 млн. грн.; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – на 3054,6 млн. грн.; фінансова та страхова діяльність – на 851,5 млн. грн.; мистецтво, спорт розваги та відпочинок – на 503,4 млн. грн.; тимчасове розміщування й організація харчування – на 50,1 млн. грн.

Найбільшу питому вагу серед капітальних інвестицій займають такі види економічної діяльності, як промисловість – приблизно 40%, сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство – приблизно 14%, будівництво – приблизно 11%.

За статистичними даними в Україні є значно недоінвестовані виробничі галузі, такі як переробна промисловість, поведження з відходами, транспорт та сільське господарство. А так як на території України можна побачити масштабні руйнування від війни, то особливої уваги потребують інвестиції у сферу переробки будівельного сміття. Тому такі прямі іноземні інвестиції стануть в нагоді покращити цю ситуацію, адже це запровадження і найсучасніших технологій, і розробка нових сучасних ліній виробництва, а головне – це внесення в українське виробництво нових можливостей та напрямів діяльності. В результаті таких робіт будуть виготовлятися складні та дорогі продукти [4].

Відповідно до вищезазначеного закону варто звернути увагу інвесторів і на невиробничі сектори, такі як освіта, наука, охорона здоров'я, спорт, туризм, логістика, культура, мистецтво, курортно-рекреаційна сфера та IT-індустрія. Завдяки інвестиціям велика кількість галузей в Україні зможуть швидше розвиватися та будуть більш продуктивніші.

Залучені іноземні інвестиції закладуть початок виробничої модернізації в технічній та технологічній базах, вся інфраструктура отримає можливість бути оновленою шляхом запровадження нових технологій, які вже давно використовуються на підприємствах Європейського Союзу.

Висновки

За результатами проведеного дослідження зазначимо, що створення сприятливого інвестиційного клімату напряму залежить від загальної ситуації в країні, як економічної, так і геополітичної. Стабільність економічної, законодавчої та політичної складових стають тими головними генераторами, які сприяють залученню іноземних та вітчизняних інвестицій. Забезпечення високого рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки можливе за рахунок вчасного оновлення і вдосконалення виробничо-технічної бази, підвищення кваліфікації фахівців, впровадження сучасних технологій виробництва, актуальних систем менеджменту, новітніх систем управління якістю, а також підвищення експортного потенціалу.

Також серед найбільш доцільних заходів, які варто вжити для покращення загального інвестиційного клімату в країні можна виділити наступні: створення належних умов для інвестування; усунення адміністративних перешкод в діяльності інвесторів; створення нових дієвих важелів підтримки діяльності вже залучених інвесторів, що слугуватиме доброю передумовою для залучення потенційних інвесторів; поліпшення інвестиційного іміджу зацікавлених підприємств та їх популяризація серед потенційних інвесторів, як вітчизняних, так і зарубіжних; проведення більш детального вивчення та аналізу пропонованих інвестиційних проектів; впровадження зарубіжного досвіду ефективних програм по залученню інвесторів.

Тому на даному етапі розвитку підприємництва в Україні першочерговою задачею є об'єднання всіх сил і можливостей для досягнення перемоги та забезпечення економічного відновлення України після війни. Адже територія нашої держави та її потенціал генерують нові можливості, які сприятимуть проникненню іноземного капіталу та інтелектуальної власності в підприємництво для відродження зруйнованого промислового сектору, зниження безробіття та створення технологічно розвиненої країни.

Список використаної літератури

1. Показники діяльності великих, середніх, малих та мікропідприємств. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm (дата звернення: 11.02.2024).
2. Боровік Л.В., Осадча Т.Ю. Підприємництво як основа стабілізації економіки у повоєнний час : монографія. Херсон : Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В. С., 2023. С. 176–188.
3. Чапляк Н.І. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи вирішення в сучасних реаліях. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4991> (дата звернення: 11.02.2024).
4. Які сфери в Україні найбільш привабливі для інвестування та що робить держава для залучення інвесторів? URL: <https://dia.dp.gov.ua/yaki-sferi-v-ukra%D1%97ni-najbilsh-privablivi-dlya-investuvannya-ta-shho-robot-derzhava-dlya-zaluchennya-investoriv/> (дата звернення: 11.02.2024).

5. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні : Закон України від 17.12.2020 р. № 1116-IX. Дата оновлення: 17.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення: 11.02.2024).

References

1. Pokaznyky diialnosti velykykh, serednikh, malykh ta mikropidpriemstv. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm (accessed 11.02.2024).

2. Borovik L. V., Osadcha T. Y. Pidpryyemnytstvo yak osnova stabilizatsiyi ekonomiky u povoyennyi chas : monohrafiia [Entrepreneurship as a basis for economic stabilization in the postwar period : monograph]. Kherson : Knyzhkove vydavnytstvo FOP Vyshemyrskyy V. S., 2023. С. 176–188. [in Ukrainian].

3. Chapliak N. Investytsiyina pryvablyvist Ukrainy: problemy ta shlyakhy vyrishennya v suchasnykh realiyakh [Investment attractiveness of Ukraine: problems and solutions in modern realities]. Available at: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4991> (accessed 11.02.2024).

4. Yaki sfery v Ukraini naybilsh pryvablyvi dlya investuvannya ta shcho robyt derzhava dlya zaluchennya investoriv? [Which areas in Ukraine are most attractive for investment and what is the government doing to attract investors?]. Available at: <https://dia.dp.gov.ua/yaki-sferi-v-ukra%D1%97ni-najbilsh-privabliivi-dlya-investuvannya-ta-shho-robit-derzhava-dlya-zaluchennya-investoriv/> (accessed 11.02.2024).

5. Pro derzhavnu pidtrymku investytsiynykh proektiv iz znachnymy investytsiyamy v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 17.12.2020 r. # 1116-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (accessed 11.02.2024).